

УДК 378:316.454.52

Ксенія РЕЗНІК,
Харківська державна академія культури, м. Харків

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито особливості “комунікативної культури” як частини “культури спілкування”. Проаналізовано різні підходи до даних понять з позиції філософії, соціології, культурології, педагогіки, соціальної педагогіки. Доведено, що культури спілкування більш ширше поняття ніж комунікативна культура. Але не зважаючи на це, здійснено спробу довести, що високий рівень комунікативної культури безпосередньо впливає на соціальний розвиток та загальну культуру особистості, особливо в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: спілкування, комунікація, культура спілкування, комунікативна культура, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Комунікативна культура займає провідне місце в загальнокультурному і професійному становленні особистості і, безумовно, є одним із пріоритетних завдань розвитку людини в інформаційному суспільстві. Вона розглядається як спеціальний об’єкт моделювання в педагогічних системах, в єдності її структурних і функціональних компонентів і представляється як найважливіша складова сучасної освіти. Феномен комунікативної культури із чинника, який супроводжує процес соціальної взаємодії, перетворюється на один з провідних факторів досягнення соціальної стійкості й упорядкованості завдяки його стабілізуючому впливу на соціальні процеси. Саме культурна напов-

неність надає цьому явищу поліфункціонального характеру. В умовах інформаційної цивілізації комунікативна культура стає основою культурного діалогу, підґрунтям взаєморозуміння, засобом регламентації (культура ділового й повсякденного спілкування) соціокультурних процесів. Саме комунікативна культура, на наш погляд, є важливою складовою загальної культури людини, від рівня сформованості якої залежить і успішний соціальний розвиток, і набуття соціального досвіду, і встановлення соціальних контактів з іншими людьми, особливо з поширенням міжнародних зв'язків, що є запорукою толерантності громадянина України і тому заслуговує всебічного вивчення і аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проведений теоретичний аналіз наукової літератури свідчить, що закономірності становлення основ комунікативної культури особистості вивчалися авторами з різних позицій. Наприклад, філософські дослідження М. Бахтіна, І. Ільєва, Л. Когана, М. Мамардашвілі, В. Миронова дозволяють виявити закономірні зв'язки культури і спілкування та ставлення до них особистості та суспільства. У роботах психологів Г. Андреевої, Ю. Ємельянова, Ю. Жукова, Т. Кривченко, Л. Петровской, Е. Руденського комунікативна культура особистості розглядається як одна з характеристик її комунікативного потенціалу, як синонім терміну “культура спілкування”. Вивчення комунікативної культури знайшло своє відображення в педагогічних дослідженнях, присвячених соціалізації школярів (О. Газман, А. Мудрик та ін.), їх загальнокультурному становленню (Б. Боденко, І. Зимова і ін.), в роботах, виконаних в рамках культурологічного підходу у вищій та середній освіті (В. Сластьонін, Г. Трофимова та ін.). Проблема комунікативного розвитку учнів розкривається також в дидактичних напрямках особистісно орієнтованої освіти, таких як діалогове навчання (Ш. Амонашвілі, Е. Ільїн, С. Курганов), навчальне співробітництво (Е. Полат та ін.), технологія навчання і управління педагогічною взаємодією (В. Сластьонін, Н. Щуркова та ін.). На думку більшості вчених, комунікативна культура виступає як складова частина загальної культури,

яка характеризується єдністю особистісних і соціальних цінностей, зумовлене спрямованість людини на інший об'єкт взаємодії.

Проблема формування культури спілкування особистості знайшла своє відображення у працях вітчизняних (Т. Алексеєнко, А. Аносова, І. Ільєва, Т. Левашова, М. Скрипник, Л. Соколов, І. Страхов, М. Чернишова, В. Штифурак) та зарубіжних (А. Адлер, Б. Басс, Л. Картер, Д. Коуен, Г. Олпорт, Г. Саллівен, Г. Триєндис, К. Хорні, У. Шутц) вчених. Соціально-педагогічний аспект культури спілкування та комунікативної культури ще мало досліджений, проте особливої уваги заслуговують праці О. Губи яка, досліджувала комунікативні якості молодших школярів, Д. Годлевської, дисертаційне дослідження якої присвячене проблемі формування професійної комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах педагогічного університету, Г. Зеркаліної, яка розглядала формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів, О. П'юра – підготовка майбутніх соціальних педагогів до комунікативної діяльності в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, В. Тітової – комунікативна культура, як умова успішної діяльності спеціаліста соціально-культурної сфери та інші.

Метою даної статті є теоретичний аналіз щодо обґрунтування, взаємозалежності та специфіки понять “культура спілкування” і “комунікативна культура” і впливу останньої на соціальний розвиток людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для виявлення сутності “комунікативна культура” та “культура спілкування” необхідно проаналізувати поняття спілкування. У ХХ ст. усвідомлення ролі спілкування в суспільстві стало предметом філософських досліджень. Становлення філософії спілкування або комунікативної філософії пов'язують з іменами М. Бахтіна, М. Бубера, Н. Хомського, К. Ясперса та ін. У своїй концепції К. Ясперс наголошує на тотожності “спілкування” та “комунікації” і як наслідок, фундаментальному значенні комунікації для людського буття, причому поняття комунікації у ній є центральним, у розумінні сутності людини [1]. Філософ вважав комунікацію першопричиною екзистенції, бо саме на екзистенціальному рівні людське буття насправді є “співбуттям”. На цьому

ґрунтується його імператив взаємності і дбайливого ставлення до іншого. Ці думки розвиває М. Бубер [2]: спілкування зумовлене вимогою взаємності, внаслідок чого виникає обов'язкова увага до реального стану співрозмовників у їхньому "тут-і-тепер-бутті". Отже, слід повсякчас бути уважними до них саме в їхній інакшості, – відзначає М. Бубер, – відособленості від нас самих, аби мимоволі не сплутати їхнє реальне Ти, його налаштування і потреби з витворами власної уяви [2, с. 156]. Натомість, у праці "Світ спілкування", що присвячена теорії спілкування і проблемі міжсуб'єктних відносин [3], М. Каган обґрунтовує чітке розрізнення "спілкування" і "комунікації". Перша відмінність між цими поняттями, на його думку, полягає в тому, що комунікація у вузькому розумінні слова є суто інформаційним процесом, тобто переданням певних повідомлень, натомість спілкування здатне набувати й практично-матеріального, й духовно-інформаційного, й практично-духовного, а насамперед – цілісно-людського характеру. Тобто, якщо "спілкування має практичний, матеріальний, духовний, інформаційний і практично-духовний характер", то "комунікація... є суто інформаційним процесом – передавання тих чи інших повідомлень" [3, с. 42]. Друга відмінність стосується самого способу зв'язку тих, хто залучається до взаємодії й тісно пов'язана з першою: як передання певних повідомлень комунікація має односпрямований характер і не передбачає суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Вона може означати інформаційний зв'язок суб'єкта-передавача з будь-ким – людиною, твариною, машиною, – хто є приймачем певного повідомлення, здатним його прийняти, декодувати, належним чином засвоїти й діяти відповідно до нього, тобто безпосередньо постає саме як об'єкт даного інформаційного впливу. На відміну від цього, спілкування характеризується власне суб'єкт-суб'єктною спрямованістю. Інформація тут не просто передається, а циркулює між партнерами, метою яких є пошук певної спільної позиції, спільної системи цінностей. Якщо комунікаційне повідомлення є принципово імперсональним, зверненням до будь-якого адресата, що перебуває в певній ситуації, відповідає певним вимогам тощо, – в справжньому спілкуванні кожен з його учасників звертається до свого партнера саме як до даного суб'єкта –

єдиного і неповторного співбесідника. Завдяки всім цим своїм ознакам саме спілкування (а не просто комунікація) здатне поєднувати людей у реальну спільноту [3 с. 141–156]. Ми поділяємо думку М. Кагана, у справжньому спілкуванні немає відправника й одержувача повідомлень, а є співрозмовники, співучасники спільної справи. Мету такого спілкування учений вбачає не в обміні інформацією, а в пошуку спільної позиції, творенні чи здобутті або відкритті спільності людей, що спілкуються.

Сучасні вчені погоджуються з цією позицією, наприклад М. Громкова, вважає, що категорії “спілкування”, “комунікація”, “взаємодія” не можна розглядати в логіці “або-або”: або це спілкування, або комунікація, або взаємодія [4]. Незважаючи на те, що в другій половині ХХ ст. поняття “спілкування” стає спеціальним предметом філософського аналізу, традиційно практичним аспектом проблеми спілкування продовжували займатися в основному психологи. У зв’язку з цим слід відзначити працю Б. Паригіна, який запропонував розглядати спілкування як складний і багатогранний процес, що може бути водночас і процесом взаємодії індивідів, й інформаційним процесом, і ставленням людей один до одного, і процесом їхнього взаємовпливу один на одного, і процесом їхнього співпереживання і взаємного розуміння один одного” [5]. У свою чергу Л. Буєва у праці “Людина: діяльність і спілкування”, здійснила по суті першу спробу систематизованого розгляду філософсько-теоретичних основ спілкування. Останнє визначалося як “індивідуалізована форма реалізації суспільних стосунків” [6]. В іншому джерелі знаходимо таку дефініцію: “Спілкування є реальністю, яка безпосередньо спостерігається, і конкретизацією усіх суспільних стосунків, їх персоніфікацією, особистісною формою”. [7] Через призму проблеми спілкування вивчаються питання сприймання й розуміння людьми одне одного, лідерства й керівництва, згуртованості і конфліктності, міжособистісних взаємин тощо.

Термін “культура спілкування” вперше з’явився в наукових працях у 80-і рр. ХХ ст. Незважаючи на те, що думки вчених стосовно усвідомлення важливості цього феномену в розвитку професіоналізму особистості та її професійної культури зокрема співпадають,

загальноприйнятого визначення поняття “культура спілкування” немає. Під культурою спілкування розуміють наявні в суспільстві і в людському житті форми плекання спілкування як такого, його структурування й ціннісно-сислової організації, а також їхню реалізацію безпосередньо в людських стосунках. Моральний аспект культури спілкування охоплює певні цінності, норми, звичаї, традиції та інші способи регуляції поведінки, що визначають моральну структуру міжсуб’єктних відносин і забезпечують їхню реалізацію. Головний показник і основна сфера реалізації цього аспекту культури спілкування вбачається в актуальних процесах міжсуб’єктної взаємодії та міжособистісних стосунках. Морально-етичні аспекти культури спілкування ґрунтовно висвітлені В. Саф’яновим, який наголошує на відмінностях понять “етика спілкування” і “культура спілкування”, таким чином виокремлює культуру спілкування: “культура спілкування включає всю сукупність цінностей, якостей, норм, поведінкових стереотипів, а етика спілкування розглядає етичний аспект цих цінностей, якостей, норм; культура спілкування, на відміну від етики спілкування, не обмежується лише поведінковим рівнем, якісною оцінкою поведінки, вона включає як культуру етикету, культуру поведінки, культуру мови, відчуттів, міміки, жестів, так і психологічну культуру суб’єктів спілкування, культуру свідомості”[8]. Тобто культура спілкування є невід’ємною частиною культури особистості взагалі. Таким чином, культура спілкування (за В. Саф’яновим) – це складна, історично мінлива система, що має інтеграційний характер і виражає цілісний підхід до процесу спілкування. Вона включає цінності, які орієнтують процес спілкування, рівень розвитку і особливості суб’єктів спілкування, їхні здібності до взаєморозуміння, міру опанування способів, засобів, прийомів, правил спілкування.

Комунікація й спілкування є найважливішою частиною людського життя, а відтак, і частиною культури. Підкреслюючи їхню важливість, багато дослідників прирівнюють культуру до спілкування (комунікації). Провідний американський фахівець із міжкультурної комунікації Е. Холл стверджує, що “культура – це комунікація, а комунікація – це культура [9]”. Наукове наповнення терміну “комунікативна культура”

визначається змістом поняття “комунікація”. У зв’язку, знову ж таки, з багатозначністю поняття “комунікація”, що у певних випадках виступає синонімом понять “зв’язок”, “з’єднання”, “взаємодія”, “спілкування”, “обмін інформацією”, “повідомлення”, як вихідну установку можна припустити, що весь перерахований семантичний ряд відбиває лише окремі сторони цілісного феномена. Найбільш глибоке трактування терміну “комунікація” дає “Філософський енциклопедичний словник”: “Комунікація (від лат. communicatio – повідомлення, передача) – спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями і т. ін.; передача того чи іншого змісту від одного творіння (колективного або індивідуального) до другого через знаки, зафіксовані на матеріальних носіях. Як наукова комунікація, так і комунікація в інших сферах (наприклад, у мистецтві, літературі, побутових або виробничих взаєминах), є соціальним процесом, що відтворює суспільну структуру і виконує в ній об’єднавчу функцію [10, с. 269].

У педагогічних дослідженнях з проблем спілкування та культури спілкування виокремився культурологічний аспект (В. Біблер, С. Курганов та ін.). У такому контексті в працях Л. Агафонцевої, Г. Бабій, І. Зарецької, Т. Старостіної та ін. з’явилося нове поняття – “комунікативна культура”, яке набуло поширення стосовно педагогічної професії. У її рамках це поняття розглядається як компонент педагогічної культури, як особистісний компонент професійної майстерності, як умова успішності педагогічного процесу й комфортності педагога у його професійній діяльності тощо. Незважаючи на те, що поняття комунікативної культури знаходиться в процесі формування, у сучасних науково-педагогічних дослідженнях мають місце різноманітні підходи до трактування даного поняття: психологічний методологічний (В. Сластьонін, Є. Бондаревська, Н. Кузьміна, Б. Ліхачов); світоглядний (О. Бодальов, Б. Ломов); психологічний (Б. Ананьев, Г. Андреева, І. Зімня, І. Котова, О. Леонтьев, Б. Паригін); психолого-педагогічний (А. Маркова, Л. Мітіна, Є. Руденський; морально-етичний (І. Страхов, І. Синиця, В. Грехнев, С. Батракова; творчий В. Кан-Калик, М. Нікандров, С. Кондратьєва). Зауважимо, що переважна більшість досліджень присвячені комунікативній культурі педагога. Істотне

значення для комунікативної культури, яка ґрунтується зокрема на вмінні орієнтуватися в інформаційній структурі спілкування, має інформаційне суспільство зі всіма його складовими.

В інформаційному суспільстві швидкими темпами розвивається комунікативне середовище, формуються нові засоби та канали масової комунікації, змінюється характер комунікації. Відмітною ознакою інформаційного суспільства є постійна поява нових інтерактивних видів комунікації, породжених науково-технічним прогресом, таких як інтерактивне телебачення (телемости, телеконференції, телешоу прямого ефіру) і, нарешті, Інтернет з його віртуальною комунікацією мережевих спільнот та соціальних мереж. Інтерфакція у віртуальній реальності носить не повноцінний характер: емотикони (смайлики) висловлюють досить обмежений набір почуттів, найчастіше, негативний. Мова прагне до спрощення, нерідко використовується мова соціально обмеженої групи осіб, що характеризується специфічністю лексики, своєрідністю її вживання, але не має власної фонетичної і граматичної системи (арго). Через відсутність реального спілкування, емоції і почуття інших людей залишаються несуттєвою деталлю, спеціально занижений рівень творів медіа культури зароджує спрощені естетичні смаки. Все це призводить до знецінення комунікативної культури.

Існує багато визначень поняття “комунікативна культура”. Розглянемо деякі з них: О. Гаврилюк у своєму дисертаційному дослідженні розглядає комунікативну культуру як “складне динамічне особистісне утворення, що відображає соціально зумовлений рівень розвитку особистості, її готовність до комунікативної діяльності, систему поглядів і дій, які забезпечують задоволення потреб самореалізації та спосіб досягнення цілей у спілкуванні, плідну доброзичливу взаємодію людей у різних сферах життєдіяльності” [12, с. 3]; на думку В. Агеєва, комунікативна культура – сукупність знань і вмінь, способів і навичок комунікативної взаємодії, а також пов’язаних із нею загальних для конкретного суспільства і конкретних ситуацій етико-психологічних принципів і норм. Вона є одним із аспектів базової культури [13, с. 150]; Л. Руденко позиціонує комунікативну культуру як сукупність елементів, що регулюють комунікативну діяльність і формуються, функціонують та розвиваються через взаємодію суб’єктів. Кому-

нікативна ж культура індивіда визначається як система знань, норм, цінностей і зразків поведінки, прийнятих в суспільстві, і вміння органічно, природно й невимушено реалізувати їх у діловому й емоційному спілкуванні [14, с. 3]. Науковці ґрунтовно підходять до поняття комунікативна культура і розглядають її з позиції особистісних новоутворень особистості, але не досить ґрунтовно, на наш погляд, розкрита соціальна складова поняття. Натомість вітчизняна дослідниця С. Сарновська розкриває поняття “комунікативна культура” як специфічний прояв соціальної культури, що характеризується “людським виміром” суспільних і міжсуб’єктних відносин і переслідує мету взаємозбагачення індивідів засобами інформаційного обміну, взаємотрансляції знань, розповсюдження позитивного життєвого досвіду суспільного існування [15 с. 10]. Більшість вчених сходяться на думці, що комунікативна культура є одним із компонентів загальної культури особистості і являє собою сукупність таких знань, умінь, навичок, які дозволяють їй результативно використовувати свої психічні, фізичні, особистісні якості для ефективного рішення комунікативних завдань [16]. Таким чином, аналіз наукової літератури з цієї проблеми свідчить про те, що комунікативна культура розглядається дослідниками зокрема як: частина професійної культури фахівця (В. Грехнев, В. Слатьонін, І. Зарецкая); комунікативний аспект професійної підготовки (Н. Кузьміна); частина культури особистості (А. Мудрик, В. Саф’янов). Поділяємо думки дослідників щодо цього феномена і вважаємо, що комунікативна культура є однією з визначальних властивостей сучасної людини, оскільки вона займає провідне місце в загальнокультурному, професійному і соціальному становленні особистості. Сучасні дослідження переконують, що феномен комунікативної культури із чинника, який супроводжує процес соціальної взаємодії, перетворюється на один з провідних факторів досягнення високого соціального розвитку, соціальної стійкості й упорядкованості завдяки його стабілізуючому впливу на комунікативні процеси. Саме культурна наповненість надає цьому феномену поліфункціонального характеру.

Комунікативна культура в умовах інформаційного суспільства стає метою, підґрунтям, засобом регламентації усіх соціокультурних

процесів, а, отже, стабілізації соціальних взаємозв'язків. Разом з тим, комунікативна культура виражає специфіку тенденцій розвитку сучасного інформаційного суспільства. З позицій діяльнісного підходу, згідно з яким будь-яке явище суспільного життя є проявом діяльності як універсального способу існування людини й суспільства, комунікативну культуру розуміють як сукупність елементів, що регулюють комунікативну діяльність і формуються, функціонують і розвиваються через взаємодію суб'єктів. Таким чином, комунікативна культура зумовлюється соціальним розвитком і саморозвитком особистості, що виявляється в творчому характері освоєння кращих зразків комунікативної діяльності. Розуміння комунікативної культури як засобу й умови формування особистості ґрунтується на пізнанні її адаптивних можливостей, які допомагають людині діяти відповідно до культурних стандартів значущого для неї оточення. У свою чергу комунікативні знання впливають на вибір комунікативних цінностей і соціальний розвиток особистості, що дає імпульс до подальшого освоєння цінностей комунікативної культури.

Отже, проаналізувавши поняття “культура спілкування” і “комунікативна культура”, можна зробити висновок, що вони співвідносяться як загальне і часткове. “Комунікативна культура” як більш вузьке поняття несе в собі ознаки загального поняття “культура спілкування”. Оскільки жодна з функцій спілкування, в тому числі і комунікативна, не може здійснюватися в чистому ізольованому вигляді, ми можемо говорити тільки про те, яка з них в даному випадку має найбільше значення. Тобто культура спілкування більш ширше поняття ніж комунікативна культура. “Комунікативна культура” індивіда визначається як система знань, норм, цінностей і зразків поведінки, прийнятих в суспільстві, і вміння органічно, природно й невимушено реалізувати їх у діловому й особистісному спілкуванні. Проте, динаміка комунікативної культури зумовлюється ускладненням комунікативних процесів в інформаційному суспільстві. Традиційно комунікативна культура формувалася під час оволодіння людиною норм, правил, умінь у сфері спілкування в тих групах, колективах, соціальних інститутах, де вона реалізовувала свої

соціальні ролі. У сучасному суспільстві істотно змінилися вимоги до людини як до суб'єкта комунікації, ефективність якої впливає на її соціальний розвиток, оскільки зростає обсяг інформації, необхідний у всіх сферах життєдіяльності людини. У сучасному інформаційному суспільстві успіх людини багато в чому залежить від рівня її комунікативної культури.

Висновок. Отже, володіння комунікативною культурою забезпечує підвищення ступеню соціальної активності особистості, розширює соціальну значущість соціальних контактів і соціально-комунікативного середовища, захист від маніпуляції свідомості у процесі комунікації, що безумовно впливає на соціальний розвиток особистості в інформаційному суспільстві.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі полягають у визначенні особливостей формування комунікативної культури учнів старшої школи у процесі їх кіберсоціалізації.

Список використаної літератури

1. Ясперс К. Комунікація // Ситниченко Л. А. Першоджерела комунікативної філософії. – К. : Либідь, 1996. – С. 132–148.
2. Бубер М. Я і Ти. / Мартін Бубер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psylib.ukrweb.net/books/buber01/index.htm>
3. Каган М. С. Світ спілкування: проблема міжсуб'єктних відносин / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.
4. Громкова М. Т. Психологія і педагогіка професійної діяльності : навч. посібник для вузів / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
5. Паригін Б. Д. Основи соціально-психологічної теорії / Б. Д. Паригін. – М. : Думка, 1971. – 348 с.
6. Буева Л. П. Людина: діяльність і спілкування / Л. П. Буева. – М. : Думка, 1978. – 216 с.
7. Буева Л. П. Суспільні відносини і спілкування / Л. П. Буева // Проблеми спілкування та виховання. – Т. 1. – Тарту : Тартус. держ. ун-т, 1974. – С. 10–35.
8. Саф'янов В. І. Етика спілкування : навчальний посібник / В. І. Саф'янов – М. : Вид-во МГУП “Світ книги”, 1998. – 164 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook123/01/index.html?part-002.htm>

9. Hall E. T. Beyond culture / E. Hall. – New York : Anchor Press, 1976
10. Уледов А. К. К определению специфики культуры как социального явления / А. К. Уледов // Философские науки. – 1974. – № 2. – С. 22 – 29.
11. Гаврилук О. О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Гаврилук О. О. – Кіровоград, 2007. – 20 с.
12. Агеев В. С. Межгрупповое взаимодействие: социально-психологические проблемы. – М., 2000. – С. 150–152.
13. Руденко Л. А. Теоретичні основи формування комунікативної культури майбутніх фахівців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/pdf>
14. Сарновська С. О. Сучасна соціальна комунікативна культура (філософсько-методологічний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філос. наук : спец. 09.00.03 / С. О. Сарновська. – К., 2000. – 18 с., с. 10.
15. Лебедев О. Є. Управління освітніми системами / О. Є. Лебедев. – М., 2004.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Рижанова А. О.

Резник К. М. Коммуникативная культура как часть культуры общения личности

В статье раскрыты особенности “коммуникативной культуры” как части “культуры общения”. Проанализированы различные подходы к данным понятиям с позиции философии, социологии, культурологии, педагогики, социальной педагогики. Доказано, что культура общения более широкое понятие чем коммуникативная культура. Но, несмотря на это, предпринята попытка доказать, что высокий уровень коммуникативной культуры непосредственно влияет на социальное развитие и общую культуру личности, особенно в информационном обществе.

Ключевые слова: *общение, коммуникация, культура общения, коммуникативная культура, информационное общество.*

Reznik K. Communicative Culture as a Part of the Communication Culture of the Person

The features of the “communicative culture” as part of the “culture of communication” are revealed in the article. Different approaches to these concepts are analyzed from the standpoint of philosophy, sociology, cultural

studies, pedagogy, and social pedagogy. It is proved that the culture of communication is a broader concept than communicative culture. But despite this, an attempt was made to prove that communicative culture is one of the defining qualities of modern man, since it occupies a leading place in the general cultural, professional and social formation of the individual. The phenomenon of communicative culture from the factor that accompanies the process of social interaction is becoming one of the leading factors for achieving social development, social stability and orderliness due to its stabilizing influence on communicative processes. It is cultural fullness that gives this phenomenon a multifunctional character. The understanding of communicative culture as a means and conditions for the formation of personality is based on the knowledge of its adaptive capabilities that help a person to act in accordance with the cultural standards of a significant environment for her. In turn, communicative knowledge influences the choice of communicative values and the social development of the individual, gives impetus to the further development of the values of communicative culture. At the same time, the communicative culture expresses the specifics of the tendencies in the development of the modern information society, the distinguishing feature of which is the constant appearance of interactive forms of communication, such as interactive television (telecasts, teleconferencing, live television), and finally the Internet with its virtual communication of networked communities and social networks.

Keywords: *communication, communication culture, communicative culture, information society.*